

BERCZIK ÁRPÁD

HAUSKOJA
HETKIÄ

Árpád Berczik
Hauskoja hetkiä

«Public Domain»

Berczik Á.

Hauskoja hetkiä / Á. Berczik — «Public Domain»,

Содержание

ÁRPÁD BERCZIK	5
"TYTTÖ."	7
ILKA	11
LINTU LAULAA!	13
SURKEA UNKARILAINEN	18
KOMISIONI	22
Конец ознакомительного фрагмента.	23

Hauskoja hetkiä

ÁRPÁD BERCZIK

Árpád Berczik syntyi Heinäkuun 8 p: nä 1842 Temesvárin kaupungissa vanhasta unkarilaisesta aatelissuvusta. Opintonsa hän alotti syntymäkaupungissaan, jatkoi niitä eräässä katolisessa kymnaasissa Pestissä ja päätti ne yliopiston lainopillisessa tiedekunnassa tohtorintutkinnolla. V. 1864 hän astui virkamiesuralle ja sijoitettiin 1867, perustuslaillisen valtioelämän uudestaan voimaan päästyä, sisäasiain ministeriöön, jossa vuodesta 1872 alkaen on johtanut painoasiain osastoa. Nimitettiin 1877 ministerineuvokseksi ja kutsuttiin 1888 Unkarin tiedeakatemian jäseneksi.

Kaunokirjallisuudessa Berczik esiintyi 1859 runoilla ja jatkoi följetongeilla, novelleilla sekä kirjallisuuden- ja taiteenarvosteluilla useammassa kaunokirjallisissa aikakauskirjoissa ja valtiollisissa sanomalehdissä. Varsinkin hänen "causerie'nsa", juttelunsa, joita hän kokonaisen vuosikymmenen kuluessa nimimerkillä "Argus" kirjoitteli, saavuttivat paljon lukijoita ja suurta suosiota. Tämä hänen toimintansa aikakauskirjallisuuden palveluksessa, johon yhteen aikaan kuului valtiolistenkin artikkelien laatiminen, käsitti etenkin vuodet 1868-1875.

Paljoa pysyväisemmällä halulla ja suuremmalla menestyksellä Berczik kuitenkin on työskennellyt näytelmäkirjallisuuden alalla, ollen yksi Unkarin tuotteliaimpia ja paraimpia huvinäytelmäkirjoittajia. Eteväen tekotavan, erinomaisen kekseliäisyyden ja sattuvan luonteenkuvauksen ohessa hän varsinkin raittiilla, alkuperäisellä, kansanomaisella huumorillaan on voittanut yleisön tunnustuksen ja suosion. "Berczik on", sanoo eräs unkarilainen kirjallisuudenarvostelija, "herttaisen mielialan, viattoman leikillisyyden runoilija. Hänellä on tarkka silmä huomaamaan nykyajan yhteiskunnallisen elämän ilmiöitä ja suuri kyky niitä elävästi esittää. Hän liikkuu Unkarin keskisäädyn iloissa ja suruissa, tuon säädyn, joka on omituinen sekoitus aatelia, porvareja ja n. s. latinalaisia. Hänen runottarensa viihtyy paraiten kaupunkilaispiireissä, vaikka se toisinaan lähtee maaseudullekin sen kirjavasta kansanelämästä aiheita etsimään. Berczik on kadehdittavan pilvetön luonne, joka kuvailee elämää ainoastaan mikäli se näyttää viehättävältä. Hänen miehevää vakavuuttaan pitää sulavana hänen kevyt verensä. Hän saattaa yhtaikaa hymyillä ja rypistää otsaansa. Hänen nuhdesaarnansa tahtovat huvittavalla tavalla parantaa, hän ei heiluta ruoskaa, vaan koettaa makeisilla saada pahantapaisia lapsia siivoiksi. Ei hän myöskään paljasta mitään märkää-tekeviä haavoja, tunnustelee vain tutkivin sormin kaikenlaisia yhdyselämän migränejä (päünsärkyjä). Hän ei pauhaa syntejä vastaan, vaan viepi hairaukset ad absurdum (osottaa ne mielettömiksi). Mitä hän tuo esiin, jää alati iloiseksi leikiksi, hänen kappaleensa päättyvät aina päivänpaisteeseen."

Berczikin ensimmäinen kappale, joka jo 1862 esitettiin Kansallisteatterissa, oli 1-näytöksinen huvinäytelmä "Ei ole mammaa". Vielä samana vuonna joutui näyteltäväksi "Aatami ja Eeva", joka suuresti miellytti yleisöä, samoin kuin sitä seurannut "Älykäs nainen". Kirjallinen toiminta Budapestissä heräsi siihen aikaan uuteen eloon. Samassa määrässä kuin Unkari sai takaisin valtiollisen itsenäisyytensä, elpyi se taiteellisessakin suhteessa. V. 1867 kirjoittamallaan komedialla "Neljännes-magnaatit" Berczik saavutti suuren menestyksen. Siinä, niinkuin muutamissa muissakin näytelmissään, esim. "Bachhanantit", "Yhteiset asiat" (joka jälkimmäinen on käännetty saksan ja ranskan kielillekin), käsiteltiin päivän kysymyksiä, enemmän tai vähemmän ivallisella tavalla.

Ytimekkäällä kansannäytelmällään "Szekely-maalla" Berczik 1874 voitti Kansallisteatterin 1000 tukaatin kilpapakinnon. Tällä etevällä näyttämöllä esitettiin sittemmin vielä hänen huvinäytelmänsä "Epäilijä", "Kansanmieleisyys", "Tanssiaiskuningatar", "Naittajatar" (molemmat viimeainitut saksalaisillakin näyttämöillä esitetyt), "Hyväntekeväisyystarkoitusta varten", "Sininen

kamari", "Katso hänen äitiään" (saksaksi käännetty), "Proteksioni", "Peterdin taistelu", "Himfyn laulut".

Samaan aikaan esitettiin Budapestin Kansanteatterissa useampia Berczikin kirjoittamia, raitista, todellista kansanelämää uhkuvia kansannäytelmiä, niinkuin "Vanha kupitsa", "Igmandin papinkokelas", "Talonpoikaisneiti", "Posti-Klaara", "Sotavanhukset".

V. 1893 Berczik huvinäytelmällään "Uusi muoti" voitti 1500 floriinin suuruisen Garai-palkinnon ja "Pappa" nimisestä komediastaan hän sai Unkarin akatemian jaettavan Teleki-palkinnon. Berczikin uusin, tänä vuonna valmistunut näytelmä on 3-näytöksinen "Ministeripula"; sen aihe on otettu Unkarin nykyisestä valtiollisesta elämästä, taustana valtiopäivätapaukset, ja siinä ruoskitaan valtiollisia onnenonkijoita.

Kertomuksissaankin Berczik käsittelee hupaisia ja leikillisiä aineita, liikkuen niissä, kuten huvinäytelmissään, sivistyneissä seurapiireissä ja pysyen aina säädylisyyden rajoissa. Hänen humoreskeissaan vallitsee raitis, alkuperäinen henki, kansallisella pohjalla. Niitä on ilmestynyt kaksi kokoelmaa: Vig órák, Hauskoja hetkiä, 1888, ja Öszi hajtás, Syysvesoja, 1897.

Ne leikkisät kertomukset, joilla Árpád Berczik nyt esitetään suomenkieliselle yleisölle, ovat valikoima vastamainitusta kahdesta kokoelmasta.

Helsingissä, Toukokuulla 1902.

A. J.

"TYTTÖ."

(Pienen vauvan itsetekemästä elämäkerrasta.)

Tässä lepään sangen kauniissa, sinisellä katoksella varustetussa kehossa, kasvot huolellisesti peitettyinä.

Vasta puolitoista tuntia on kulunut siitä kuin näin päivän valon.

Ympärilläni vallitsee syvä hiljaisuus, ainoastaan silloin tällöin tullaan kehtoni luokse – eräs hyvä täti nostaa huivia ja näyttää minua erilaisille, minua paljoa isommille ihmisille, joitten kasvot ovat milloin parrakkaat milloin parrattomat.

Silloin täti säännöllisesti sanoo:

– Eikö ole kaunis pieni vauva?

Taikka:

– Eikö se ole soma?

Johon asianomainen hymyillen vastaa: "Kovin herttainen."

Sitten arvellaan, kenenkä muotoin olen. Olentoni, siltä näyttää, on kokoonpantu eri henkilöiden aineksista ja itsestäni minulla ei ole mitään, sillä sen mukaan, mitä tähän asti olen kuullut, ovat silmäni mamman, otsani papan, nenäni isoisän ja suuni useampien perheen muitten jäsenten.

Tähän olisin tyytyväinen, mutta on jotakin, joka nuorta mieltäni katkeroitaa; elämäni aamutaivas ei ole mustaa pilkkua vailla. Kaunis, sangen kaunis nuori mies katsoo minuun usein. Tämä kaunis mies on isäni, jolle jo näin aikaisin ja varmaankin vastoin tahtoani lienen saattanut suurta surua. Hänen kasvonsa ovat vakavat ja synkät, olenpa joskus nähnyt kyynelpisarankin hänen silmäkulmassaan. Alussa luulin, että kenties hän on näin murheellinen äidin tähden, joka liikkumaton lepää vuoteessa lähellä minua, mutta sittemmin sain tietää, ettei äidillä ole hätää. Hänen ääntänsä tosin vielä tuskin olen kuullut, vaikka en ole nukuksissa ja korvat pystyssä kuuntelen mitä ympärilläni tapahtuu, mutta äidin vaitioloon on syynä se, että tohtori sanoi isälle:

– Teidän vaimonne jaksaa asianhaarain mukaan erinomaisen hyvin, hänen suonensa tykyttää säännöllisesti, vaan älkää kuitenkaan salliko hänen vielä tänään puhella.

Äitiä siis ei mikään vaivaa.

Sen jälkeen lisäsi tohtori:

– Mutta te näytätte kovin juhlalliselta nuoreksi isäksi, silläkö tavoin tervehditte esikoistanne?

Isä ei vastannut siihen mitään. Sen sijaan isoäidin minulle jo tuttu ääni lausui:

– Elek on niin lapsellinen. Hän on suutuksissaan, ettei tullut...

– Ymmärrän, ymmärrän – vastasi tohtori naurahtaen. – Vaan tulepa vielä sekin. Saatte nähdä, että enemmän iloa on tästä. Häntä ei ainakaan oteta sotamieheksi.

Hänen ei kai onnistunut liioin lohduttaa isää, sillä kun isä näytti minua tohtorille, heitti hän semmoisen soimaavan silmäyksen minuun, kuin olisi tahtonut sanoa: "miks'et saattanut vielä tätä pientä hyväntahtoisuutta minulle osoittaa? Eihän siihen enään olisi paljon tarvittu." Ja hän huokasi syvään.

Sen jo tiedän, että olen jotakin pahasti tehnyt, jotain ajattelematonta, mutta haluaisin tietää, mitä tuo jotakin on, ja olen vakavasti päättänyt saada siitä selkoa.

Ajatusteni juoksun keskeyttää täti, joka teelusikalla työntää minuun haaleata teetä. Se ei ole erittäin maukasta, mutta se on, kuten kuulen, vaan väliaikaista ravintoa; huomisesta alkaen saan parempaa ruokaa. Kuiskataan, että äkkinäisellä esiintymiselläni suuresti hämmästyin perhettäni; eivät vielä olleet odottaneet tuloani ja sentähden eivät olleet pitäneet huolta paremmasta ravinnosta.

Taas johtuu vaan isä mieleeni.

Jos eivät olisi sitoneet pieniä käsivarsiani kapaloon, ojentaisin ne häntä kohti, syleilisin häntä ja pakottaisin hänet tunnustamaan.

Isoäiti astuu nyt huoneeseen, tuoden koko joukon käyntikortteja ja sähkösanomia, joista äidille kertoo, kutka ovat onnentoivotuksia lähettäneet.

– Elek – sanoo hän papalle, – isäsikin toivottaa onnea.

– Mitenkä sähkösanoma kuuluu? – kysyy isä.

Isoäiti lukee: "Sydämestäni tervehdin pienokaista; toivotan teille onnea, rakkaat lapseni; pidä hyvää huolta Lillasta, ettei hän sairastu; ensi kuun alussa tulen Budapestiin. Pál."

– Tiesin sen! – lausuu isä synkästi.

– Mitä tiesit? – kysyy isoäiti.

– Että hän vasta ensi kuulla saapuu, sillä tuonnoin hän kirjoitti minulle: jos tulee poika, lennän, jos tyttö, konttaan Budapestiin. Siis hän konttaa.

Ahnaasti ahmin korviini nämät sanat, sillä sikäli kuin nuori järkeni kykenee johtopäätöksiä tekemään, sisältää tämä lause avaimen salaisuuteen.

Jos tulee tyttö, isoisä vaan konttaa tänne.

No niin, tyttö on. Entäs sitte? Ettei vaan siinä olisi syy isän suruun?

– Elek – sanoo nyt isoäiti – sopisihan sinun toki tulla järkeesi.

Katso, Lilla raukka on surusta pakahtua.

– Suuttumukseni kyllä katoa parin päivän perästä – vastaa isä vähän kiivastuneena – mutta tänään en siihen mitään voi. Miksi kieltäisinkään, että asia on minua harmittanut. Pidin sitä niin varmana.

– Sentähden että teidän perheessänne olette vaan poikia!

– Eikö sekin ole ikävää – jatkaa isä – ettemme tiedä edes minkä nimen sille annamme.

Odotimme alati vaan poikaa ja monen vaikeuden perästä sovimme Ervin nimestä, sillä siinä on "e" kirjain Elekistä ja "i" Lillasta. Ja nyt tuli tyttö. Mikä sille nimeksi pannaan?

Isä lausui nämät sanat sydämeen koskevalla epätoivolla ja minä rupesin vähitellen käsittämään, että olin tehnyt suuren tuhmouden, kun vastoin vanhempieni tahtoa uskalsin syntyä tytöksi.

Isoäiti kuitenkin alkoi asiאתani hartaasti puolustaa.

Hän astuu luokseni, vetää pois peitteen silmiltäni ja katsoo minuun pitkään: "Sinä pikku pupu parka! Tätäkö varten sinun täytyi syntyä?.. Mutta isät ovat niin itsekkäitä. Ajattelevat vaan itseään. Poika heillä pitää olla, joka säilyttää heidän nimeään, jotta tuo nimi, tuo suuri nimi muka ei katoaisi. Jotta tulisi joku, joka kiipeisi kunnian kukkuloille ja siten heidän turhamielisyyttään kutkuttelisi. Jotta jos se saisi jotain suurta aikaan, voisivat sanoa: se on minun poikani! Vaan entäs jos hänestä tuleekin heittiö, velantekijä, vekseliritari taikka jos hän tapetaan sodassa tai kaksintaistelussa?.. Tyttö sitä vastaan, kuinka toisin on tytön laita! Poikaa, joka kerran isänsä laatikosta näpistetystä sikarista on tullut kipeäksi ja tuntee itsensä mieheksi, ei hallitse isä eikä äiti ja hän tuskin jaksaa odottaa siksi kuin, heitettyänsä vanhempainsa kodin, pääsee omaksi herrakseen, jota ei kukaan voi komentaa. Siitä alkaen hän on vieras isänsä talossa, hänen kotinsa on muualla. Vaan tyttö hoitaa tulta vanhempiensa kotiliedessä. Hän elähyttää kotia, kaunistaa, ilostuttaa ja pahoina päivinä rakkaudellaan lämmittää sitä. Kun hän viedään pois – sillä hän ei mene, vaan viedään pois – eroo hän kyynelsilmin rakkaasta kodista ja ikävöipi sinne takaisin. Hänen kotinsa on vanhempien talo, jonne hänen on tapa mennä vielä silloinkin, kun hänellä itsellä jo on tyssijansa. Ja kun vanhemmat käyvät vanhoiksi, ken silloin aina käy heitä tervehtimässä, ken rientää heidän luoksensa vähimmäinkin! sairaudenkohtauksen heistä kuultuaan, ken hoitaa heitä, ken on heidän paras tukensa? Tytär! Ja kuitenkin, kuinka nyreillä mielin häntä otetaan vastaan!"

Isään tämä – minä myönnän sen – vähän pitkäväteinen puhe, joka tarkkaavaisuuttani kovasti rasitti, kuitenkin lienee jotain vaikuttanut, sillä hän sanoi:

– No, enhän sitä niin tarkoittanut... .

Kaikki vaikenivat.

Nyt selvisi minulle koko asema.

Sentähden saattoi siis ensimmäinen ilmestymiseni niin suurta hämmästystä aikaan. Ensi kerran katsellessani huonetta, askaroitsivat useammat ympärilläni ja virkkoivat, naamat hämmästyksissä, hiljaisella äänellä: "tyttö!" Johon yksi tädeistä lisäsi: "mitähän herra siitä sanonee?"

Isää en silloin nähnyt.

Hän oli aamulla mennyt virkahuoneeseen ja häntä täytyi lähettää hakemaan, mutta isoäiti käski kamaripiian sanoa palvelijalle, että älköön hiiskuko sanaakaan tyttödestäni. Kutsukoon vaan herran heti kotia.

Isä riensi ennen pitkää huoneeseen.

Hänen ensimmäinen kysymyksensä oli: Poika kai, eikö niin?

Ei kukaan uskaltanut hänelle vastata.

– Vastatkaa toki, mitä seisotte siinä pelästyneinä kuin olisin santarmi! – jatkoi isä äreästi.

Vihdoin isoäiti ilmoitti asian: "Tässä se lepää, suutele tyttöäsi!"

– Tyttö! – huudahti isä, – Se on mahdotonta.

– Niin on kuitenkin laita – vakuutti isoäiti.

Isä ei virkannut siihen mitään, meni vaan äidin luoksi, suuteli hänen kättänsä, otsaansa.

Äiti kuiskasi: "oletko suuttunut?"

– Enpä suinkaan, – vastasi isä ja istui nojatuoliin, vaipuen syviin ajatuksiin.

Mutta isä on kuin onkin suuttunut. Hän on ihan varmaan suuttunut minuun, etten ole täyttänyt lapsen velvollisuuttani ja syntynyt pojaksi. Sen huomaan siitä, että hän ei vielä ole suudellut minua. Hyvä Jumala, minkätähden tulinkaan maailmaan, kun jo näin nuorena saan sen katkeruutta kokea! Vaan onko se minun syyntä? Mitä minä siihen olen voinut? – Yhtä kaikki! Myöhäistä tässä enään on surra, viisainta lienee olla koko asiasta sen enempää huolimatta.

Uusia katsojia, sukulaispiiriin kuuluvia, saapuu.

Minua näytetään heille järjestään, mutta kaikki katselevat minua jonkinlaisella ylenkatseella.

Yksi sanoo: "Vahinko, ettei ole poika." Tämä yhä jatkuva halveksiminen rupee vihdoin harmittamaan isää. Suurella mielihyvällä havaitsen, että hän jo muutamia vastaan asettuu puolustuskannalle.

Niinpä hän eräälle nuorelle sukulaiselle, joka ivallisesti lausui:

"Elek, sinun ei olisi pitänyt edeltäpäin kerskailla", vastata tiuskasi:

– Odotappas vaan, jahka tyttö kasvaa isoksi, tulee hänestä vielä semmoinen tanssiais kuningatar, että saattaa molempien poikiesi päät pyörälle, mutta eipäs häntä vain anneta kummallekaan.

Minun on myöntäminen, että tämä luottamus lumoomiskykyyni teki hyvää nuorelle sielulleni ja johonkin määrin lepytti minua siihen jurouteen nähden, jota isä tähän asti oli minulle osoittanut. Hänen käytöksensä yleensä näyttää alkavan muuttua. Jota enemmän häntä pistellään, sitä enemmän hän minua puolustaa. Kerran hän jo sanoi iloitsevänsäkin siitä, että oli saanut tytön ja puolusti itseään juuri samoilla perusteilla, joita isoäiti vast'ikään oli häntä itseä vastaan käyttänyt. Omituisia olentoja nuot miehet, heidän vakuutuksensa näyttää seisovan varsin heikolla pohjalla.

Tästä muutoksesta huolimatta yksi seikka kuitenkin mieltäni painaa. Isä on useamman kerran kumartunut puoleeni – hän tahtoo yrittää jotakin – hän epäröi – hän taistelee itsensä kanssa – hän mielisi tehdä ratkaisevan päätöksen, mutta ei kykene siihen.

Isä, isä, etkö katso pienen vauvasi ansaitsevan edes ainoata suukosta?

Minä jo suipennan huuliani sitä varten!

Vetäisin luokseni nuot minuun kääntyneet kasvot, mutta en kykene.

Yht'äkkiä omituinen ääni tunkee korviini äidin sängystä päin. Niinkuin hiljainen tukehutettu nyhkytys. Isäkin sen kuulee, sillä hämmästyen hän katsahtaa sinne.

– Lilla, mikä sinua vaivaa? – kysyy hän pelästyneenä ja astuu sängyn viereen. – Mitä näenkään, sinä itket? Herran tähden, tämä mielenliikutus nykyisessä tilassasi saattaa käydä vaaralliseksi.

Äiti ei vastaa, nyhkytys hiljenee, vain silloin tällöin syöksähtäen esiin povesta huokaukseen yhdistyneenä.

– Miksi itket, kultaseni? – kysyy isä huolestuneena. – Sano!

Mutta äiti ei sano.

Isä kyselee kyselemistään, lempinimiä käyttäen, vastausta saamatta.

Isoäiti astuu huoneeseen ja osoittaa hämmästyttä, nähdessään kyyneliä äidin silmissä.

– Olen joutua epätoivoon, – sanoo hänelle isä. – Lilla ei tahdo ilmoittaa minulle syytä murheensa.

– Ja sinä et sitä arvaa? kysyy isoäiti.

– En.

– Ethän ole vielä suudellut tyttöäsi.

Isä kavahtaa ylös.

– Senkötähden itket, Lilla?

Ja samassa astui hän kehtoni ääreen, otti minut siitä ja vei äidin luo, jonka kasvoista rakkaus, rakkaus loisti vastaani. Voi, kuinka lempeät äitini silmät ovat! Sellaista katsetta ei vielä kukaan ole minuun luonut.

Isä likisti minua rintaansa vastaan, lausuen:

– Rakas tyttöni!

Ja sitte hän suuteli minua suutelemistaan, niin että hänen partansa minua kutkutteli ja pisteli, josta purskahdin kovaan itkuun.

– Tukehutathan raukan – sanoi äiti – antakaa tänne!

Ja minä laskettiin hänen viereensä siniselle silkkipeitteelle.

Äiti katsoi minuun kauan – kauan. Herkesin itkemästä.

– Oletko onnellinen? – kysyi äiti. Isä suuteli äitiä.

– Olen!

ILKA

Rakas ystäväni!

Kirjeesi on minua suuresti kummastuttanut. En tiedä, kuka on saattanut minusta kertoa sellaisen mahdollisuuden, että minä muka tahtoisin naida 18-vuotiaan tytön. Sinä tunnet minut ja tiedät, mitkä periaatteet minua johtavat. Olen aina koettanut välttää sellaisia kohtauksia, joissa mies näyttölee surkuteltavaa tahi naurettavaa roolia.

Että tähän asti olen ollut naimisiin menemättä, siihenkin on vain tämä syynä. Jokaista tyttöä olen niin kauan joka puolelta katsellut, tutkistellut ja mietiskellyt, että lempeni sillä välin on ehtinyt kylmetä.

Ja nyt 46:11a ikävuodellani tekisin tuommoisen tuumuuden?

En ikinä!

Minä tiedän hyvin, mitä avioelämän sopusointuun vaaditaan, enkä silloin, kun tarvitsen kymmenen tunnin unta ollakseni seuraavana päivänä virkeä, nai semmoista lasta, joka haitatta voipi lentää tanssiaisissa viikon päivät yhtä mittaa vähintäkään nukkumatta.

Muuten saatan sinulle selittää tuon väärinkäsityksen.

Minä käyn rouva Virág'in luona, se on kyllä totta, mutta en suinkaan hänen sisarensa tyttären Ilkan tähden, joka vasta pari viikkoa sitte tuli maalta tätiänsä tervehtimään, vaan emännän takia, jonka olen määrännyt itselleni tulevaksi elinkumppaniksi.

Rouva Virág on leski, 42 vuoden iällä. Ulkonäöltään hän ei ole liioin hyvin säilynyt, mutta luonteeltaan hän on miellyttävä nainen, aina hyvällä tuulella; lisäksi hänellä on sievä omaisuus ja kahden me saattaisimme viettää huolettomia päiviä elämämme iltaan asti. Meidän tapamme sopivat yhteen, alla 17 asteen hänen on vilu, hän suosii suuresti hyvää kyökkiä, hänen kotinsa on mukavasti sisustettu pehmeillä matoilla ja uutimilla. Viime syksynä me tutustuimme kylpylaitoksessa, jonne luuvalo vei meidät yhteen. Mainiosti saattaa hänelle vaikeroida. Jo silloin juurtui päähäni se ajatus, että jos minä luopuisin vanhanpojan elämästäni, niin hänestäpä voisi tulla pelastajani.

Sen jälkeen on yksinäinen asemani alkanut käydä minulle sietämättömäksi. Minun on sanomattoman ikävä. Minä tunnen jo ikävyyden kaikki asteet: tavallisesta haukotuksesta alkaen siihen tilaan asti, jolloin ihminen rupee tuumimaan cyankalin hankkimista. Mutta minä haluan rauhallisia vanhoja päiviä, hauskojen vhisti-iltojen kanssa, ja rouva Virág'issa olen oppinut tuntemaan naisen, jolla on vain yksi toivomus: lepo, alituinen lepo.

Toivon hävittäneeni huolesi juurinensa.

Ystäväsi

Eemil.

Rakas Feri!

Tee hyvin, ilmoita minulle ensi postissa sen pahansuojani nimi, joka herkeämättömillä valheilla vaivaa myötätuntoista ystäväsydäntäsi. Taas Ilka, alati Ilka! Saattaa vakavamielistä miestä heti hakkailijan huutoon, sentähden että hän on kohtelias nuorelle somalle tytölle, se ei ole liioin kauniisti tehty.

Ilkassa löytyy kaikki ne ominaisuudet, joista minä kaksikymmentä vuotta sitten olisin hurmaantunut, mutta usko tai ole uskomatta, juuri sentähden en rohkenisi naida häntä. Hän on suloinen, ruskeasilmäinen tyttö, hänen hymynsä on viehättävä. Sellainen herttainen olento, johon on mahdoton suuttua. Mutta hän himoitsee huvituksia, mikä onkin luonnollista, sillä niitä hän tähän asti on saanut sängen vähän nauttia maalla, hän kun on köyhä orpotyttö, joka oleskelee milloin minkin sukulaisensa luona. Sääli häntä; jos olisin kahtakymmentä vuotta nuorempi, naisin hänet, mutta nyt – olen kihlannut rouva Virág'in ja tämä tapahtuma on iki päiviksi saattava parjaajani vaikenemaan.

Eilen illalla vietimme kihlajaisia aivan ahtaassa piirissä – paitsi rouva Virág'ia oli vaan Ilka ja muuan vanha setä läsnä – ja silloin tapahtui eräs varsin vastenmielinen seikka. Rouva Virág'ilta putosi hammas suusta... En voi sanoakaan, minkä masentavan vaikutuksen tämä vähäpätöinen asia minuun teki. Kauniinta hänessä oli juuri hammasrivi, sitä olin aina ihailnut ja ... yhtäkaikki! 46-vuotias mies ei saata vaatia todellisia hampaita. Jospa kuitenkin vasta puolen vuotta häittemme jälkeen olisin keksinyt tuon puutteen!.. Myöhäistä, myöhäistä! Miksi en ole aikaisemmin nainut?

Oletko tyydytetty?

Uskollinen ystäväsi
Eemil.

Rakas ystäväni Feri!

Sinä et enää kirjoita soimauksia; tuo tuntematon parjaaja on vaiennut. Siihen onkin kyllä syytä; nousevalla viikolla julistamme aikomuksemme mennä naimisiin. Olen jo rauhoittunut hampaasta, täydellisesti! Ja vielä enemmän tulen lohdutetuksi, kun Ilka lähtee talosta, joka piammiten tapahtuu. Ilka ja rouva Virág rinnakkain on haitaksi jälkimmäiselle; on mahdollista, että morsiamenikin on huomannut tämän ja sentähden lähettää pois sisarensa tyttären sedän luokse.

Illoitsen jo edeltäpäin siitä ajasta, jolloin leskeni vapautuu kilpailusta: varmaankin rakastun häneen. Hän on tekevä kaikki miellyttääksensä minua, hän on käyttävä hyväksensä kaikkia toaletin salaisuuksia ja tällainen hyväntahtoisuus on minulle mieliksi. Minä tulen onnelliseksi hänen kanssaan, hyvin onnelliseksi! Kuinka kaunista, kun toisilleen sopivat olennot joutuvat yhteen! Jokaisen ajatukseni hän ymmärtää, sen sijaan että Ilka vaan nauraa niille... Mutta tästä huolimatta Ilka kuitenkin tulisi minulle, olen varma siitä, sillä hän on kyllästynyt tähänastiseen kulkurielämäänsä, sukulaisten armoilla eloksimisesta hän on saanut tarpeekseen eikä muuta tarvittaisi kuin sana minulta... Vaan tätäpä sanaa hän saa turhaan odottaa. En anna lumota itseäni nuoruuden hetkellisestä heijastuksesta, jota tunnen hänen hurmaavassa seurassansa. Kun en vaan olisi 46-vuotias! 56-een asti kyllä vielä kestäisin, mutta silloin hän vasta olisi 28-vuotias. Jumalallinen tiede, tuo matematiikka!

Ei, ei, ja senkin uhalla, että vielä joutuisin erään toisenkin rouva Virág'in salaisuuden perille, joka peittää hänen kauniin mustan tukkansa alkuperän epäiltävään sumuun, minä niin selvästi käsitan tulevan elämäni kohtalon semmoisen lapsen rinnalla, että olen haarniskoitu kaikkia mahdollisuuksia vastaan. Nuoren vaimon vanha mies! Kuormajuhta armastelijalauman jatkoksi! Kiitoksia paljon!

Ennemmin olen tekohampaista ja valetukasta väliä pitämättä – eihän ihmisessä ole ainoastaan ruumis, vaan myöskin sielu, ja rouva Virág'in sielussa tavataan kaikki ne vakuudet, jotka järkevät ihmiset laskevat avioelämänsä perusteiksi. Kesällä lähdemme Ostendeen, olemme jo miettineet ja järjestäneet matkan Bädelerin johdolla: mukavia, lyhyitä päivämatkoja. Ilka purskahti pilkalliseen nauruun; hän matkustaisi yhtä kyytiä merelle asti! Jo yksistään tämä piirre riittää sen todistamiseen, että rouva Virág on minulle otollinen ... rouva Virág ... ainoastaan rouva Virág! Oi, minun on tapa olla järkevä, varovainen.

Ainainen ystäväsi
Eemil.

Sähkösanoma:
Herra Ferencz Aszaldylle.
Aszald.

Kihlaukseni rouva Virág'in kanssa purettu – nain Ilkan.
Olen onnellinen.

Eemil.

LINTU LAULAA!

Tshi-tshi tshi-tshi-tshiritshi!

Ei koskaan kuulunut iloisempaa viserrystä keväällä metsässäkään kuin räätäliäisten tuvassa. Se tupa oli täynnä lapsia, jotka kaikki pitivät hirveätä melua, mutta pieni laulaja tuolla seinällä huonossa viheriässä häkissään voitti livertelemisellään melun, niinkuin hyvä-ääninen tenoori septetissä toverinsa ja orkesterin.

Se visersi täyttä kurkkua.

Mutta sillä oli kiittämätön yleisö, joka ei piitannut laulajasta mitään; jokainen hääräsi askareissaan, lapset leikkivät, vanhat tekivät työtä.

Ei hän kuitenkaan aivan turhaan lauleskellut – hänelle ilmestyi tarkkaavainen kuulija – ei kuitenkaan sisällä tuvassa, vaan ulkona käytävässä. Ja mimmoinen kuulija! Kaunis, solakka, nuori nainen, jolla samassa kerroksessa, missä räätälin suuri perhe asustaa pienessä pihanpuolisessa tuvassa ja kyökissä, on tilava, valoisa, komea kadunpuolella oleva asunto, jossa on kaksi salonkia, soma budoaari ja herra tiesi mitä kaikkea.

Hän seisoo käytävän rauta-aidaketta vastaan nojautuneena ja on nähtävästi ihastunut pienen laulajan kauniiseen ääneen.

Sillä välin aukenee räätäliäisten ovi, räätälin vaimo astuu ulos ja huomaa hämmästyen ylhäisen naisen seisovan siinä.

– Kuuntelen lintuanne – sanoo jälkimmäinen.

– Eikö totta, se laulaa kauniisti? Ei olekaan koko lintutorilla parempaa laulajaa kuin se. Sain sen lahjaksi veljeltäni, joka osaa kasvattaa lintuja, sillä hänellä on, vaikka ammatiltaan onkin nikkari, paljon lintuja, hyvin paljon. Sitte hän myyskentelee niitä. Se on hänelle semmoinen sivuansio, josta hän saa kauniin lisätulon. Tämä meidän lintumme oli paras koko joukosta – vastasi räätälin vaimo tuttavallisella puheliaisuudella.

Sana synnyttää sanan ja kaunis, solakka nainen kertoo että hänellä ei ole onnea kanarilintuihin nähden; hänellä oli ollut niitä jo kaksi, mutta toisesta tuli ilmi että se kuuluu heikkoon rotuun eikä siis laula, toinen taas tuli kipeäksi ja kuoli. Mutta hän kovasti haluaisi sellaista lintua. Hänen asuntonsa on tyhjä, hiljainen, ikävä. ("Huvitus ei olekaan lesken asia", ajattelee räätälin vaimo). Ellei parketin ja huonekalujen paukahdus joskus keskeyttäisi hiljaisuutta, luulisi olevansa haudassa.

Pian hierottiin kauppaa; kaunis, solakka nainen tarjosi hyvän hinnan ja räätälin vaimo oli, vaikka raskaalla mielellä, kuitenkin valmis luopumaan lintusesta. Pieni laulaja muutti jo iltapäivällä komeaan katuasuntoon.

Asunnon kera muuttui häkkikin.

Mihin katositkaan sinä viheriäksi maalatusta puusta ja yksinkertaisesta rautalangasta tehty pieni, jokapäiväisen mallin mukainen häkki? Sinun tulikin hävetä tuon uuden ihanan häkin rinnalla! Se ei riipu seinällä, se seisoo telineellä, omalla eri telineellään; puun sijassa on siinä merenruokoa, rautalangan korvaa messinki. Ja kuinka mukava sitten, mukavamasti kanarilintu ei saata asua. Viisi puikkoa on asetettu leposijaksi; katosta riippuu alas pieni rengas; kuinka hauskalta tuntuneekaan hyppiä puikolta puikolle ja sitten keinua renkaassa! Mainiota oli kumminkin kylpylaitos. Uudenaikuista asuntoa ei voi ajatella ilman kylpyhuonetta – uudenaikaista lintuhäkkiä vielä vähemmän. Toimellinen emäntä oli asettanut häkkiin punaiseksi maalatusta vaskesta tehdyn pienen kylpyammeen, jotta sen asukas ei kärsisi mitään puutetta.

Joka asuu tällä tavoin, sen täytyy arvonsa mukaisesti eläkin.

Missäpä lintu voi osoittaa ylellisyyttä? Sen yksinkertainen olemus sallii sitä vain ravintoon nähden.

Tuolla räätäliäisten luona sinua, pieni kanari, ei tosiaankaan pidetty liioin kehuttavassa ruoassa. Sait kyllä annoksesi hampunsiemeniä, mutta ei minkäänlaista "extra" pistetty rautalankojen väliin –

korkeintaan suurina juhlapäivinä palanen porkkanaa. Nyt ei ainoastaan ruokakupista hymyile vastaasi hyvää syötävää, vaan häkkisi raoista houkuttelee kaikenlaiset herkkupalat, niinkuin sokeria, omenaa, härkkiä...

Et suotta ole tenoristi lintujen joukossa – teuristeilla on hyvä olo tähän maailman aikaan. Toivon että sinäkin olet tyytyväinen...

Eipä vain, loistosta huolimatta näyttää siltä kuin tuossa pienessä talossa ei olisi hyvä olla.

Jo on neljäs päivä eikä lintu vielä ole edes äännähtänytkään. Siitä asti kuin uuteen asuntoonsa muutti on hän tullut kuin mykäksi. Kaunis, solakka nainen seisoskelee siellä päivät pääksytysten, kehottaa, hyväilee, mielittelee häntä kaikin tavoin, mutta tuota pientä houkkiota ei käy mitenkään saaminen laulamaan. Alussa hän luuli vaitiolon syyksi pelkuruutta, tottumattomuutta uuteen häkkiin ja ympäristöön, mutta nyt on jo neljäs päivä ja tuo oikullinen lintu vielä nytkin istua kököttää liikkumaton yhdellä puikollaan. Ainoastaan suurin nälkä ja jano saattavat pakottaa sitä hypähtämään alas ruokakupille, ja kun hänen hallitsijattarensa pistää häkkiin sormensa ja tahtoo veikostella hänen kanssaan taikka tulee liian likelle häkkiä, tekee lintu mitä hurjimpia lentoyrityksiä häkissä.

Kaunis nainen ei vieläkään menetä kärsivällisyyttään – hän tahtoo odottaa. Ja hän – todellakin odottaa viikon, odottaa kaksikin viikkoa – turhaan. Muutamaa katkonaista äännähdystä lukuun ottamatta kuuluisa laulaja ei anna mitään kuulla.

– No, sitten minun täytyy luopua siitä toiveestani, että hauskuuttaisit asuntoani, sinä pieni villilintu! – sanoo hän toisen viikon lopulla ja heittäytyy katkeroituneena keinutuoliinsa, yrittäen keinumisella karkoittaa suuttumustaan.

Kaunis vaimo parka, olet todellakin säälittävä! Tuskin olit mennyt miehelään – noin viisi vuotta sitten – miehesi jätti sinut iäksi. Puolen vuoden avioliiton jälkeen sinun oli pukeutuminen suruvaatteisin. Noin kolme vuotta takaperin talosi kävi vähäisen hauskemmaksiksi... Erään nuorukaisen seura oli sinusta sangen mieluisa... Mutta mihin hän joutui? Hän katosi. Ja siitä asti elät yksinäsi, ihan yksinäsi! Sinulla on tosin seuranainen, mutta mitä siitä? Talo on mykkä, kuollut...

Ja kuitenkin olet kaunis ja asuntosi todistaa hienoutta, varallisuutta... Vaan kohtalo ei suosinut sinua ja lopulta sinä luovuitkin kaikesta muunlaisesta toiveesta elämässä... Ainoastaan vähäisen eloisuutta vielä halusit... toiveesi perustit pikku keltalintuun ja siinäkin petyit...

Paha, kiittämätön sydän lienee tuolla pienokaisella.

Sillä jos joku – olipa se lintukin – kahteen viikkoon ei totu uuteen asuntoon, niin siihen ei voi olla synnä muu kuin ilkeys, varsinkin kun osoitetaan niin suurta ystävällisyyttä...

Kaunis leski kavahtaa paikaltaan ja astuu häkin luo. Silloin sattuu akkunaan leveä auringon säde ja lankee juuri häkkiin.

Ja pieni lintu rupee laulamaan... Ja millä tapaa! Iloisemmin se ei visertänyt räätäلیلäistenkään tuvassa kuin nyt...

Mikä saattoi hänessä mielenmuutoksen aikaan: se auringon säde, joka niin iloisesti tanssi hänen häkkinsä messinkilangoilla, vaiko hallitsijattarensa poveen luotu silmäys – sitä älkäämme tutkiko.

Siinä kyllä, että hän liverteli suureksi iloksi emännälleen, joka jo seisoo hänen vieressään, alottaen hänen kanssaan mitä mielevintä pakinaa.

– Et siis olekaan mykkä, sinä-sinä-sinä? puhuu kaunis, solakka nainen suipentaen suutaan (lintujen kanssa on tapa siten haastella) ja sormellaan uhaten sitä, jota sinutteli.

Ja "sinä" ei enään pelästy, ei räpyttele siipiään häkin messinkilankaisia seiniä vastaan, vaan vastaa ystävällisimmästi:

– Ty ... ty – tyy ... tshitshitshi!

Kuinka hämärältä näitten sanain merkitys näyttäneekään, nainen ymmärsi sen heti ja vastasikin heti:

– Vai niin! Etkö ole tuntenut olevasi kotona luonani? – Sepä kaunista, sangen kaunista. Enkö ole muka tarpeeksi hemmotellut teitä? Te-te-te pieni veijari!

– Ymmärrän, ymmärrän, te lupaatte vastedes käyttäytyä paremmin, te laulatte kauniisti emännällemme koko päivän, eikö niin?

– Tytyty!

– No niin, minä annan anteeksi, kaikesta sydämestäni.

Niinkuin saattoi nähdä, he ymmärsivät toisiaan varsin hyvin ja pakinaa heidän välillään kesti kauan – kauan. Nainen ei lakannut jaarittelemasta, naljailemasta ihmiskielellä eikä kanari vastaamasta linnunkielellä. Ja tuttavuus heidän kesken nähtävästi kasvoi kasvamistaan! Seuranaisen, vieläpä kamarineidonkin täytyi tulla ihmettelemään, kuinka tuo pieni veitikka nipistelee emäntänsä ruusukynsiä, kun hän pistää ne ristikon väliin.

Hänen äänensä, no, se on lumoova, siitä rouva, seuranainen ja kamarineito ovat yksimieliset.

Tästä lähtien tuli taloon eloa, iloa; aikaisesta aamusta alkaen iltaan saakka lintu liverteli, lauleskeli. Kaunis, solakka nainen, jolla ennen monta kertaa oli ollut niin kovin ikävä (eikä mikään niin rumenna kauniimpiakin kasvoja kuin ikävyyden ilme), näytti nyt aina tyytyväiseltä, iloiselta. Ja kuinka ei, eihän hän enään ollut yksin maailmassa!

Olihan yksi olento, jota hän saattoi rakastaa, josta hän voi pitää huolta. Ja kylläpä pitikin huolta. Huonosti olisi käynyt kamarineidon, jos hän olisi koskenut häkkiin. Laulamisen päivästä alkaen pienen tenoristin sekä ruumiillinen että henkinen hyvä oli kauniin, solakan naisen huolen ja johdon alaisena. Tietäen, kuinka tärkeä puhdas asunto on elämän ylläpitämiseksi hän jokapäivä omakätisesti suurimmalla huolella puhdisti häkin ja ripoiitti sen lattialle puhdasta hiekkaa. Sitten hän niinikään omin käsin täytti kylpyammeen vedellä sekä pani päivän ravinnon ruokakuppiin ja seinälankojen väliin, suorittaen täten huolenpidon laulajan ruumiillisesta hyvinvoinnista.

Mutta minne jää henki, sielu? Linnullekaan ei ole kylläksi parissa ruokapalassa; se tarvitsee päivänpaistetta, iloista hälinää, voidaksensa laulaa oikein sydämestään. Ja tuo hyvä emäntä ei unhottanut tätäkään.

Huoneesta huoneeseen, ikkunasta ikkunaan hän kantoi häkkiä, sitä myöten kuin aurinko liikkui, ja jotta hänen henkensäkin saisi ravintoa ja pieni tenoristi ei jäisi takapajulle uusimmasta musiikkikirjallisuudesta, soitteli hän sille operettihelmiä osaksi pianolla, osaksi harmoonilla, ilolla kuullen että laulaja ennen pitkää oppi muutamia säveleitä.

– Mitä menisinkään teatteriin? – nauroi eräänä päivänä nainen – onhan kotioopperassani semmoinen tenoristi, joka voittaa Perottinkin.

Jotain puuttui kumminkin vielä kanarin omistajan onnellisuudessa. Kuinka selviä merkkejä hän antoiakin rakkaudestaan, niin paljon luottamusta hän ei kumminkaan voinut valaa lintuseen, että kun se laskettiin häkistään, se olisi asettunut istumaan hänen sormelleen, olalleen, päälleen. Mieluisampi sille oli kova uuninreuna kuin ihoa-myöten-istuvan liivin alta pyöristyvää olka, ennemmin se istui jollekin taulunraamille kuin sille valkealle kätöselle, jonka suuteleminen lienee hurmaava nautinto, ja parempana olinpaikkana se piti salongissa olevan palmun latvaa kuin sitä päätä, joka istuu palmuvartalolla ja ansaitsisi kruunun.

– Hyvä Jumala! Tämän ajan kuluessa ja tällä vaivalla olisin jo valloittanut kymmenen miestä, – huusi solakka, kaunis nainen eräänä päivänä, väsyneenä huonosti onnistuneista kokeistaan.

Vihdoin hän kumminkin senkin saavutti. Suuri päivä se oli talossa, kun pieni keltalintu lensi hänen sormelleen... Ensimmäisen kerran se siihen jäi hyvin vähäksi aikaa, lensi melkein kohta pois, mutta parin päivän kuluttua se tottui siihen ja sittenkuin retkeilyt pään tummaan hiusmereen ja olan valkealle lumivuorelle nähtävästi olivat saavuttaneet sen suosion, vietti se tuntikausia näillä suloisilla paikoilla kauniin rouvan kirjoittaessa tahi lukiessa. Joskus tämä ei huomannutkaan ennenkuin tuo veitikka yhtäkkiä istui hänen kaulallaan. Olipa silloin naurua, riemua; hän otti veitikan pehmeään samettikäteensä, nosti sen suulleen ja – sitten he suutelivat, muiskuttelivat toisiaan ja livertelivät niin, että!

Kaunis, sangen kaunis aika oli tämä pienelle linnulle ja hänen emännälleenkin, ja sitä olisi ehkä kestänyt ikuisesti, jos...

Jos kaunis, solakka nainen eräänä päivänä ei olisi unhottanut antaa pienokaiselle syödä. Niin uskomattomalta kuin se kuuluukin, suvaitkaa suosiollisesti uskoa että tämä ihme tapahtui. Heinäkuun 9 p: nä – tiedämme hyvin päivän – kello 12 päivällä pienen linnun häkki ei vielä ollut puhdistettu, sen ruokakuppi seiso melkein tyhjänä ja kylpyvesi näytti selvästi että se käsi, jonka velvollisuutena häkin järjestyksessä pitäminen on, oli tämän velvollisuutensa kokonaan unhottanut. Seuranainen suoritti varkain kaikki eikä hänen emäntänsä sitä huomannutkaan. Hän pysyi enimmäkseen kamarissaan... Mitä hän siellä tekikään? – Tullessaan sieltä ulos hänen silmänsä olivat punaiset, hän pyyhki niitä nenäliinallaan...

Pikku lintu huomasi sen heti. Se kaiuttelikin lohdutukseksi: tshitshitshi-tytyty!.. Mutta iloinen viserrys, josta kaunis, solakka nainen muulloin keksi niin paljon älyä, henkeä ja järkevyyttä, kaikui nyt suotta, mitään vaikuttamatta. Kaunis nainen meni häkin ohitse, heittämättä siihen silmäystäköön, ja kutsutti vaunut, istui niihin, ajoi pois...

Miksikä kertoisin laveammalti näiden päivien tapahtumat? Lyhyesti lausuen, velvollisuuden laiminlyönnit alkoivat seurata toisiaan! Ainoastaan poikkeuksena tapahtuu enään, että kaunis nainen puhuisi laulajan kanssa; kymmenen päivää on jo kulunut siitä kuin hän pisti sormensa sen häkkiin; sen ruumiillisen hoidon hän tykkänään laiminlyö, ja mitä henkiseen ravintoon tulee, niin koskahan hän enään on mitään soittanut pianolla tai harmoonilla?

Mutta lintunen ei ansaitse tätä kohtelua. Se on pysynyt entisenään, vielä nytkin se visertelee, hyppelee kuin ennen, mutta mikä on mennyt Teihin, kaunis solakka nainen?

Kaiken todennäköisyyden mukaan ja asianhaaroja tarkasti punnittuamme saatamme tehdä sen johtopäätöksen, että hänen eriskummainen käytöksensä lintuun nähden ehkä on likeisessä yhteydessä erään kirjeen kanssa, jonka postiljooni muutamana aamuna oli tuonut.

Se vain on varmaa, että siitä asti kuin tämä kirje saapui, kaunis, solakka nainen oli mitä erilaisimpien tunnelmien vallassa; alakuloisuus vaihtui yhtäkkiä mitä hilpeimpään iloon, joskus hän itki, toisinaan hän hermostui niin, ettei voinut pysyä alallaan, vaan syöksyi ulos, ajeli Andrassykadulla, kääntyi taas äkisti takaisin ja riensi kotia. Kamariinsa saapuneena hän istui kirjoituspöytänsä ääreen ja ryhtyi erinomaisen päättäväisesti kirjoittamaan kirjettä, jonka sitten taas yhtä monta, ainakin kymmenen eri kertaa repi rikki. Mutta tuo rikkirepiminen ei yleensä vaikuttanut häneen hyvää, hänen mielialansa kävi siitä vielä oikullisemmaksi, ärtyisämmäksi.

Ihmeellinen kirje, joka voi synnyttää semmoisen käänteen ihmisessä.

Kaunis leski ottaa sen esille monta kertaa, lukee sen alusta loppuun, kosto säteilee hänen kasvoillaan, sitten panee hän sen takaisin laatikkoonsa ja lukitsee tämän suuttuneesti.

Mitähän onkaan tuossa kirjeessä? Vastikään otti hän sen taas esiin – katselee sitä, päänsä käsivarteen nojaten, mietiskelee... Nyt voimme sen lukea.

"Korkeasti kunnioitettu rouva!

Muistatteko vielä minua, muistatteko sitä, joka kolme vuotta takaperin jätti Teidät, sitä onnetonta, joka rohkeni sanoa Teitä kokeiksi, nautinnonhimoiseksi?.. Kuinka katkerasti hän on saanut katua silloista jumalattomuuttaan... Hän luuli voivansa unhottaa Teidät, mutta kuukaudet ja vuodet vierivät tuottamatta lepoa hänen murtuneelle sielulleen. Ja mitä kaikkea hänen sen jälkeen on täytynyt kokea?.. Punastuen, häveten lankeen jalkojenne juureen ja rukoillen: anteeksi, suokaa anteeksi aiheeton syytökseni! Kolme vuotta olen tarkkaavaisuudella seurannut elämätänne ja olen aivan masennettu... Onko vielä anteeksiantoa maailman kiittämättömimmälle olenolle, joka Teitä hautaan asti jumaloipi?

Jenö."

Tähän kirjeeseen kaunis nainen ei löytänyt vastausta, hän etsi sitä päiviä, viikkoja...

Vihdoin se kuitenkin meni. Se oli lyhyt – sähkösanoma:

"Herra Jenö ... lle Pozsonyissa.

Tulkaa!

Gabriella."

"Tytyty-tshitshitsi!" kaikui häkistä iloisesti, herttaisesti, äänekkäästi. Se, jolla ei ole tärykalvo kunnossa, pistäköön korvaansa pumpulia, sillä muuten hän saattaa tulla kuuroksi siitä. Monta kertaa tuo pieni tenoristi oli kaiutellut virsiään, mutta tänään hän tahtoi herättää aivan erityistä huomiota.

Ehkäpä sen nuoren, kalpean herran kunniaksi, joka nyt astuu sisään, hiljaa, pelonalaisena, melkein vapisevana ja seisahtuu kauniin, solakan naisen eteen, joka arastellen osoittaa hänelle paikkaa.

"Tytyty-tshitshitsi!" Tosiaankin, tuskin ymmärtää oman sanansa, ja kuitenkin nuot kaksi henkilöä tahtoisivat sanoa toisilleen sangen tärkeitä asioita.

Nuorukainen, Jenö, yrittää puhua kovemmin, mutta lintunen – ikäänkuin suuttuisi häneen ja tahtoisi häntä soimata – laulaa vielä äänekkäämmin, virittäen mitä huimaavimpia koloratuureja pienestä kurkustaan.

Gabriellan kasvot kirkastuvat vähitellen – tulevat loistavammiksi. Näyttää siltä, että yksityiset katkelmat Jenön puheesta kuitenkin ovat vaikuttaneet häneen.

Jenö tulee rohkeammaksi ja jatkaisi itsepuhdistustaan, mutta "tytyty-tshitshitsi" kaiuttaa häkin pieni asukas hänen puheesensa, riitelee hänen kanssaan, ikäänkuin ei pitäisi hänen käytöstään oikeutettuna, juurikuin ei olisi taipuvainen minkäänlaiseen anteeksiantoon.

Nuorukainen vaikenee, hän väsyä kilpailmiseen, lintunen on voittanut... Hänellä olisi vielä paljon sanottavaa, Gabriella odottaa jännitetyllä uteliaisuudella – melkein ahnaasti riippuu hän häneen huulistaan.

– Jatkakaa ... jatkakaa, rakas Jenö! – kehottaa hän nuorukaista.

– En kykene – vastaa tämä – kurkkuni on käynyt kuivaksi ja päätänikin jo alkaa kivistää siitä!

– Mistä?

– Teidän lintunne laulusta.

– Vai niin! Sehän on helposti autettavissa – vastasi nainen hymyillen.

Sen sanottuaan hän nousee ylös ja astuen häkin luo peittää sen huivilla.

– Oletko vaiti, sinä ilkiö! – lausuu hän vaienneelle linnulle. Sen jälkeen hän, ojentaen kätensä

Jenölle, istuu hänen viereensä:

– Jatkakaa, lintu ei enää laula!

SURKEA UNKARILAINEN

Sisareni Editin puolesta sain omituisen tehtävän toimekseni: minun tuli mennä ystäväni Gerö Avassyn luokse ja pyytää häntä heittämään unkarilainen kansallispuku, jossa hänen oli tapa käydä, pukeutumaan ranskalaisiin vaatteisiin ja niissä tulemaan sisareni luokse saamaan vastausta kosintaansa. Tämä vastaus tulee varmaankin myöntäväksi, koska Editillä ei ole mitään muuta Gerötä vastaan kuin vaan se, että hän käy unkarilaisessa puvussa. Parikymmentä vuotta takaperin ei kukaan olisi sitä kummastellut; silloinhan me kaikki, isänmaallisesta innostuksesta, kävimme niin puettuina. Vaan että nyt kaksi vuosikymmentä sen jälkeen, kun perustuslait taasen voimaan saadettiin, nuori mies käyttää tuota vanhaa pukua muulloinkin kuin juhlatiloissa, se on vain eriskummallisuuden tavottamista.

Näin ajattelimme kaikki, emmekä saattaneet käsittää syytä siihen, Edit viittasi siihen monta kertaa Gerön läsnäollessa, odottaen hänen joko luopuvan puvustaan taikka ilmoittavan syyn, miksi hän siitä pitää kiinni. Mutta kumpikaan ei tapahtunut. Ei selitystä eikä muutosta. Kaikki jäi entiselleen, vaikka Gerö kovasti rakasti sisartani; se näkyi kaikista hänen toimistaan ja sanoistaan. Mutta siitä huolimatta viittaukset, kysymykset ponnahtivat hänestä takaisin mitään vaikuttamatta. Omituisella tavalla osasi hän olla kysymyksiin vastaamatta. Siinä kyllä, että hän kolmen kuukauden tuttavuuden jälkeen kosi Editiä, joka riemulla olisi antanut suostumuksensa, jos vaan ei olisi ollut tuota – unkarilaista pukua. Pidettiin perheneuvottelu, jossa asia otettiin kaikenpuolisen harkinnan alaiseksi ja tultiin seuraaviin päätöksiin:

a) Gerö Avassyssa on hyvät naimiskaupat ja vahinko olisi laskea hänet menemään, vaikkapa ei Edit rakastaisikaan häntä niin paljon kuin hän todellakin rakastaa.

b) Unkarilainen puku tähän aikaan saattaa käydä päinsä maaseuduilla. Jos yksi ja toinen vanha herra sitä käyttää, voipi sekin vielä mennä mukiin. Mutta Budapestissä ja nuoren miehen yllä se on kuin onkin jotain, jota vastaan neitosen sopii panna vastalause, koska se herättää huomiota ja antaa aihetta muistutuksiin.

c) Kaiken tämän johdosta minä saan toimekseni puhutella Gerötä, selvittää hänelle asema ja saada hänet käymään ajanmukaisesti puettuna.

Minä tapasin Gerön kotona ja muutamain alustavain lauseitten jälkeen ryhdyin heti tehtäväni suorittamiseen. Hänen kauniit, vakavat, vähän ruskettuneet kasvonsa synkistyivät.

– Neiti Edit tahtoo että heittäisin tämän pukuni?

– Ellei sinulla siihen ole mitään tärkeää syytä.

– Ja jos olen siihen tottunut, jos minun on siinä hyvä olla, eikö se olisi kylläksi?

Yritin selittämään että seuralämässä etenkin naiset usein paheksivat pientä takaperoisuutta, kummallisuutta tai tavattomuutta enemmän kuin suurta vikaa.

– Tiedän sen – oli vastaus.

– Etkä sittenkään taivu?

– En voi!

Olisin tahtonut jatkaa kaupan hieromista, mutta eihän tuolle vietävän miehelle voinut mitään. Hänen raskasmieliset kasvonsa pysyivät aina niin vakavina ja mitä hän sanoo, siinä hän järkähtämättä pysyy.

Että myttyyn mennyt lähetystoimi teki Editiin vastenmielisen vaikutuksen, on itsestään selvä. Pieni siskoni itki kaksi päivää. Me kaikki haudoimme päässämme mitä tästä nyt oli koitava Saapaspari, ahtaat housut ja attila hävittävät kahden ihmisen onnen... Vai ottaisiko Edit hänet kuitenkin, huolimatta muistutuksista ja pahansuopain neulanpistoista? Minä olin ensimmäinen, joka koetin sisartani siihen taivuttaa, selittäen hänelle, kuinka se, mikä nyt on tavatonta, huomiota herättävää, joku aika sitten oli muodinmukaista ja jokapäiväistä. Hän on lapsi, hän syntyi silloin, kun me panimme toimeen mielenosoituksia, hän ei tahtonut uskoa, että kävelypaikkana muodissa

oleva Vác-katu 1860-luvulla oli kansanteatterin näyttämön kaltainen silloin, kun siinä esitellään kansannäytelmiä. Kullankarvaiset alusliivit, helmillä kirjaellut päähineet, koreat viitat, töyhtöillä varustetut hatut, kilisevät kannukset, kädessämme kirveskeppi, kun olimme oikein suuttuneet itävaltalaisiin, mutta pitkä paimensauva, jos olimme myöntäväisemmällä tuulella.

– Ja te kävelitte noin puettuina? – kummasteli Edit.

– Se mies, jonka saappaissa suurimmat kannukset välkkyivät.

– Kummallista!

– Miksi kummallista? Käytämmehän vieläkin kansallispukuamme juhlatiloissa, ylpeilemme sen kauneudesta...

– Se on toista, ihan toista – viisasteli Edit – kruunaus, hovitanssiaisat, valtiopäiväin avajaiset eivät olisi kauniita ilman unkarilaista juhlapukua, mutta jokapäiväisessä elämässä se ei sovi. Ja sehän oli ennen aikaan, kun jokainen sellaista pukua käytti, mutta meidän päivinä... Minä en pidä poikkeuksista.

– Kultaseni, vuonna 1862 minä matkustin läpi puolen Eurooppaa attilassa.

– Kuinkahan sinua lie töllistellyt!

– Töllisteltiin kyllä, mutta minä kärsin sen isänmaan tähden.

Edit vaan ei tahtonut kärsiä rakkautensa tähden. Jos tuo kosija vain sen verran rakastaa häntä, ett'ei tahdo tehdä hänelle mieliksi tuota pientä uhria, silloin hän ei rakasta häntä —

Ja Gerö ajatteli melkein samalla tavalla Editistä. Asettaessani hänet sen vaihtoehdon alaiseksi, että joko saapuisi ranskalaisessa puvussa saamaan vastausta kosintaansa taikka ei ollenkaan – hän matkusti pois.

Siinäpä vasta pommi! Pääkaupungin rakastuneille on todellakin onneksi, että vesijohto tykkänään on hävittänyt kaivot; onnettomille rakastuneille ei ainakaan enään ole mihin hypätä. Siitä tulee kaunis juttu, huokasi kansani koko perhe ja ajatteli päänsä puhki, mitenkä asia olisi autettava oikealle tolalle. Emmehän saata Avassylle lähettää antautumiskirjettä? Saakelin poika! Hän ei tuhlaa monta sanaa, ennemmin sopii häntä sanoa vaiteliaaksi, mutta jos on toimittava, tekee hän pian päätöksensä. Ja naisia tämmöiset vakavat, toimintaan valmiit miehet enimmin miellyttävät.

Sisareni oli äärettömän onneton niitten kahden viikon kuluessa kuin neuvottelumme kestivät. Lopulta kuitenkin sovimme, että olkoon menneeksi! Minä matkustan perheen nimessä Gerön luokse ja ... ja ... ja niin edespäin.

Aioin lähteä kotia, joutuakseni pian matkalle, kun käytävässä ulkopuolella eteisen ovea tapasin Gerön.

– Sinä täällä? – kysyin kummastuneena.

– Niin, olen saanut sähkösanoman, ja riensin tapaamaan rakasta morsiantani.

– Minkä sähkösanoman?

Hän näytti minulle sen: "Olen Teidän, tulkaa ensi junalla. Edit." Häijy tyttö, antaa meidän turhaan neuvotella koko kaksi viikkoa!

Gerö herra voitti: unkarilaisessa puvussa hän vietti kihlauksensa; unkarilaisessa puvussa hän kävi vierailemassa morsiamensa kanssa; unkarilaisessa puvussa vei hän hänet alttarille ja unkarilaisessa puvussa läksi hän häämatkalle ja palasi – ranskalaisessa puvussa. Hämmästyksemme oli tietysti suuri, luulimme kaikki että nuori rouva oli vihdoinkin tuon pukumuutoksen aikaansaanut, mutta Edit selitti nauraen, että hän ei suinkaan voinut sitä ansiokseen lukea.

– Vartokaa vaan, kyllä hän itse kertoo, mistä syystä käytti tuota pukua ja minkätähden sen heitti.

Nuoren parin kotiintuloa vietettiin perheessä suurilla illallisilla ja kun sampanjan jälkeen ensimmäinen puhe oli suoritettu, vaadimme uutta lankomiestämme selittämään tuon omituisen arvoituksen.

– Te muistatte kai vielä kaikki – alotti Gerö kertomuksensa – noita kuudenkymmenen luvun aikoja. Elämämme oli täynnä innokasta toivoa – minä tarkoitan nuorisoa. Vanhat olivat huolestuneita, mutta me emme tietäneet heikkouskoisuudesta, me olimme pyhästi vakuutetut siitä,

että väkisin valloitamme takaisin perustuslait, kun vaan panemme toimeen mielenosoituksia, mistä hinnasta hyvänsä, millä tavalla tahansa. Unkarilaisia pukuja, isänmaallisia lauluja, salaisia kokouksia, rahankeräyksiä isänmaallisiin tarkoituksiin, otteluja poliisien kanssa jne., jne. Olin silloin lakitieteen ylioppilas pääkaupungissa; monet tovereistani pistettiin salvan taaahi sotamiesriiviin, minä sattumalta pääsin kummastakin. Muutamain toverieni kanssa – meitä lienee ollut viisitoista – perustimme piirin, joka kokoontui kaksi kertaa viikossa erään ravintolan sivuhuoneessa ja vietti iltansa onnellisissa, isänmaallisissa haaveiluissa. Kuinka helpolta näyttikään meistä uuden Unkarin luominen, jähkä vaan saisimme vallan käsiimme! Paljon kauniita, jaloja aatteita vaihdoimme ja kerran teimme juhlallisen lupauksen, että käytämme kansallispukuamme kuolemaan asti. Vuodet vierivät, minä päätin lakitieteelliset opintoni, palasin kotia ja pysyin lupauksessani.

– Siis lupaus! – huusi Editin äiti.

– Kärsivällisyyttä, äiti kulta, on vielä jatkoakin – lausui Edit, luoden riemusta loistavat silmänsä Geröön.

– Kuulkaamme, kuulkaamme! – kaikui joka taholta; – pyydämme jatkoa.

– Kerran sitten rakastuin, ensimmäisen kerran – jatkoi Gerö.

Uskomattomuuden mutina kuului seuran miespuolisista jäsenistä.

– Lasket joutavia! Olit ylioppilas Pestissä, etkä muka olisi ollut keneenkään rakastunut? – Näillä sanoilla minä toin ilmi yleisen mielipiteen.

– Liehakoitsija! Puolionsa tähden hän niin puhuu! – väitti eräs toinen seurassa.

– Rakkauteni esineen nimi oli Gabriella. Minä rakastin häntä, mutta hän ei huolinut rahtuakaan minusta.

– Ja sinut vastustus teki vielä tulisemmaksi, eikö niin? – kysyi joku.

– En tiedä mikä sen vaikutti, se vaan on varma, että olin rakastunut. Silloin jo nuot isänmaallista innostusta uhkuvat ajat olivat ohitse, alettiin luopua unkarilaisesta kansallispuvusta, eurooppalainen muoti rupesi taas pääsemään valtaan ja laskiaisajan alussa siinä pienessä kaupungissa, missä tämä tapahtui, kiisteltiin paljon siitä, mentäisiinkö tanssiaisiin frakissa vai attilassa. Suurin osa naisia puolusti frakkia, tekivät oikein propagandaa sen puolesta, Gabriellan johdon alaisena. Jos joku mies vastustikin muita, niin kaunis johtaja kyllä sai hänet taivutetuksi. Sillä Gabriella oli kaunis, yhtä kaunis kuin rikas ja turhamielinen. Joka ei taipunut hänen oikkunsa alaiseksi, se oli hukassa ainaseksi. Attilan puoltajien joukko oli jo huvennut sangen pieneksi ja varmalta näytti, että ensimmäisissä tanssiaisissa frakki voittaa, jos minäkin taipuisin. Sillä vastustus nojautui enää vaan minuun. Antautuisinko vai enkö? Sitä mietiskelin. Minä tunsin, että jos Gabriella rakastaisi minua, ripustaisin mielipiteeni ja attilani naulaan.

Tanssiaisilta lähestyi; Gabriellan kunnia oli kysymyksessä. Hän oli luvannut, ettei baalissa nähtäisi ainoatakaan attilaa ja kutsutti minut luoksensa kuulusteltavaksi. Sykkivin sydämin istuin hänen huoneesensa; hän oli kauniimpi kuin koskaan ennen. Hän laski valloilleen kaiken kaunopuheisuutensa, kaiken viehätysvoimansa, voittaaksensa minut puolelleen. Pyysi minua hänen tähtensä antamaan myöten tuossa pikku asiassa; tanssiaisten jälkeen saisin vaikka kuolinpäiväni saakka käydä unkarilaisessa puvussa, mutta hänen vastustajansa nauravat hänelle, jos hän ei pidä lupaustaan. Minä panin vastaan. Vihdoin hän menetti malttinsa ja huudahti kiivastuneena: "Hyvä, silloin en minä ikinä tule omaksenne!" Maailma pyörähti silmissäni. Tähän asti hän ei koskaan ollut lausunut ainoatakaan sanaa, josta olisin saattanut päättää hänen vähimmälläkään tavalla suosivan minua; nyt hän, ikäänkuin sydämensä salpa olisi pamahtanut auki, yht'äkkiä ilmaisi itsensä! "Te siis voisitte rakastaa minua?" kysyin mielenliikutuksesta vavisten. Hän katsoi minuun, ei minuun – vaan sisimpään sydämeeni ja vastasi: "Sen sanon sitte tanssiaisissa!" Asia oli ratkaistu: frakki voitti. Mutta minä ... minä en voittanut! Tanssiaisissa pyytäessäni vastausta, tuo armoton koketti heleästi naurahtaen vastasi: "laskin leikkiä, paljasta leikkiä!"

Tuli ilmi, ett'ei hänen ollut juolahtanut mieleenkään minua rakastaa; hän meneekin näinä päivinä kihloihin erään husaariupseerin kanssa, jota joka hetki odotetaan Wienistä. Jouduin

epätoivoon ja tuskassani minulta pääsi tuo vähän omituinen kysymys: "miks' ette voi minua rakastaa?" Gabriella vastasi ilkkuen: "Miks' en? Siks' en, että minä pidän iloisista, hauskoista ihmisistä, ja Te tuossa ijankaikkisessa unkarilaisessa puvussanne olette tuommoinen ... noh, tuommoinen surkea unkarilainen!" Enempää en tarvinnut. Olin tullut järkiini. Mutta silloin tein sen päätöksen, että nain vaan sellaisen naisen, jolle kelpaan surkeanakin unkarilaisena. Sen vuoksi en tätä ennen ole heittänyt tuota pukua.

– Eläköön surkea unkarilainen, eläköön! – kajahti illallispöydästä ja eläköön-huutoa seurasi uuden sampanjapullon paukahdus.

KOMISIONI

Löytyy luonnossa lakeja, joita sopii epäillä, vaan kuitenkin on olemassa yksi epäilemätön, järkähtämätön laki, se nimittäin, että jos pääkaupunkilaisella on maalaistuttavia, nämät vallan varmaan kunnioittavat häntä komisioneilla eli toimenannoilla. Maaseutulainen ei katso pääkaupunkilaista muuksi kuin komisariukseksi, jolla lyhintä tietä ja suurimmalla maksunsäästöllä eli pienimmällä kustannuksella saattaa toimittaa ostoksensa taikka suorittaa minkä nimellistä tehtävää hyvänsä. Pestissä asuva on maaseutulaisen silmissä toimeenpaneva viranomainen, sillä "teillä siellä pääkaupungissa" ei muutenkaan ole mitään työtä, "te siellä Pestissä" ehditte kaikkiin, "te pestiläiset" paraiten tiedätte, mitä ja mistä saapi ostaa halvalla ja hyvää sanalla sanoen, me pestiläiset emme ole muuta kuin kauppapuotien edessä vetelehtivää, kuljeksivaa, pasteerailevaa joutoväkeä, joitten oikeastaan pitäisi olla erittäin kiitolliset maalaistuttavillemme siitä, että he valmistavat meille tilaisuutta käyttää aikaamme hyödyllisesti ja opettavaisesti. Kiittämätön pestiläinen, joka pelonalaisena avaat jokaisen maaseudulta tulleen kirjeen ja tuskallisella aavistuksella luet siinä ilmi tuotuja ystävyiden tunteita, hyvin tietäen, että lopuksi kirjeenkirjoittaja rohkealla käänteellä lähettää sinut Alter & Kis'in, Lutvikki Posner'in tahi jonkun muun tunnetun firman luokse! Sinä tietysti et aavistakaan, että maalaisystäväsi tarkoittaa parastasi ja tahtoo pitää huolta jostakin huvituksesta, jolla saatat edes vähäisen lyhentää työttömyydestä pitkäksi ja ikäväksi käyvää aikaasi.

"Komisioni" on yleinen nimitys niitten kaikenlaisten toivomusten ja halujen merkitsemistä varten, joitten on tapa ilmaantua maaseutulaisten tarpeissa. Komisionit ovat tuhatlajisia, niinkuin niitten lähettäjätkin.

Setä X'ltä on kansi lohjennut piipunpesästä. Tämän merkillisen tapauksen johdosta saapuu ennen pitkää pieni paketti veli Y'lle. Tämä rientää postiin siinä toivossa, että on tullut joku lahja. Katkera pettymys! Paketissa on vaan vanha, merenvahainen, tupakalta löyhkäävä piipunpesä, joka on kultasepälle korjattavaksi vietävä.

Ylioppilas odottaa kärsimättömästi kuukauden loppua, jolloin hänen on tapa saada rahoja kotoa. Menettäessään viimeisen floriininsa kahvilassa biljardipeliin, käy hänen luonaan postiljooni, jättäen palvelustytölle sen tiedon, että nuorelle herralle on tullut rahakirje, joka saadaan häneltä k: lo 8-9 välillä postihuoneesta. Rakastunut ei koskaan niin suloisesti ikävöiden ja säntilleen ole saapunut sovitulle yhtymäpaikalle, kuin ylioppilaamme postihuoneesen määrättyllä ajalla. Sydän sykähdellen hän allekirjoittaa kuitenkin, repäisee sitten auki kirjeen, mutta – voi! rahaa-lähettävän isän käsiala ei hymyile siitä hänen vastaansa, vaan naapurisedän, joka pyytää häntä ensi postissa lähettämään kukansiemeniä.

Zsuzsika menee miehelään pääkaupunkiin. Kyyneliä vuodattaen hän lähtee kodistaan, vieden mukanaan onnentoivotuksia ja – komisioneja. Hänen sisarensa kirjoitti muistiin koko suvun komisionit: pikku Gyulalle talvivaatteet, Bélalle ruoska, Kláralle tusina valokuvia, Ferille revolveri, Imrelle kalenteri, Czilille hankkia tieto missä kartiineja paraiten pestään, Julille urkkia mistä parasta hammaspulveria saadaan, Kálmánille naula turkkilaista tupakkaa, Arankalle tiedustella mitä vanhasta pianosta annetaan, jos sen tahtoo vaihtaa uuteen, Pali sedälle tilata sanomalehtiä ... kynäni väsy kirjoittamasta kaikkea, mitä sisaren pitkän pitkään luetteloon on merkitty.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.